

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Çeviren, Okan TAŞDELEN, İnsan Hakları Hukukçusu, @O_TSDLN, 2019. Bu özet çeviriyi yayımlama izni, yalnızca HUDOC'a konulması için verilmiştir. Çevirmene atıfta bulunmak kaydıyla ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

© Translated by Okan TAŞDELEN, Human Rights Legal Expert, @O_TSDLN, 2019. Permission to re-publish this summary translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in HUDOC. It may be reproduced, without any commercial purpose, with a reference to the translator.

İNSAN HAKLARI AVRUPA MAHKEMESİ

DELI/MOLDOVA CUMHURİYETİ KARARININ ÖZET ÇEVİRİSİ

(B. No. 42010/06, 22/10/2019)

Davanın Özü: Avukatla İhtilaf Halindeki Hâkimin Tarafsızlığı Hakkında Haklı Endişe Oluşmuştur. Hiç Kimse Kendi Davasının Yargıçı Olamaz. Kişinin, Usulüne Uygun Biçimde Duruşmaya Çağrılmış Olduğu Kanıtlanmamıştır.

I – OLAYLAR VE OLGULAR

Başvuran Deli, 15 Haziran 2006 tarihinde Ciocana İlçe Mahkemesinde görülmekte olan hukuk davasının bir tarafını (X) temsil etmiştir.

Başvuranın anlatımına göre, müvekkili X'e karşı rahatsız edici biçimde davrandığından dolayı hâkime itiraz etmiş; buna karşılık hâkim, mahkeme dışına atmakla veya hapse koymakla onu tehdit etmiştir. Başvuran bunun üzerine, hâkimin davadan çekilmesini talep etmiştir. Çekilme talebinde, karşı taraf temsilcisi Y'nin aynı soruyu beş kez sormasının ardından X, zaten cevap verdiğini söylediği; Hâkim B'nin yüksek bir sesle X'in soruyu cevaplamasında ısrar etmesi karşısında başvuran Deli'nin, müvekkilinin taciz edilmesine karşı çıktığı belirtilmiştir. Hâkim ise X'in taciz edilmediğini söyleyerek ve mahkemede uygunsuz davranmama hususunda başvuranın uyarılması şeklinde mukabelede bulunmuştur.

Y'nin aynı soruyu bir kez daha sorması ve hâkimin cevap vermedi diye X'e bağırması nedeniyle; başvuran, hâkimin davadan çekilmesini talep etmiş ve şikâyetin tutanağa geçirilmesini istemiştir. Hâkim buna karşılık, mahkemeye saygısızlıktan dolayı başvuranın cezalandırmasına karar vermiştir. Başvuran, müvekkilinin de destek verdiği çekilme

talebinde, hâkimin Y'nin tarafını tuttuğunu ve kendilerine karşı önyargılı ve düşmanca bir tutum sergilediğini ifade etmiştir.

Duruşma tutanağında ise başvuran Deli'nin uygunsuz davranışlarından dolayı uyarıldığı, karşı taraf temsilcisine karşı saygısız ifadelerde bulunduğu, mahkeme başkanın talimatlarına aldırmadığı yazmaktadır. Bu nedenlerle, mahkemeye saygısızlıktan suçlu bulunmuş ve 12 avroya karşılık gelen para cezası verilmiştir.

Çekilme talebi üzerine yargılama durdurulmuş ve dosya başka bir hâkime gönderilmiştir.

Hâkim B'nin davadan çekilmesi talebini inceleyen hâkim, dayanan gerekçelerin, Medeni Usul Kanunu'nu 50. maddesindeki itiraz nedenlerinden herhangi birine karşılık gelmediğine karar vermiş ve talebi aynı gün reddetmiştir.

Başvuran Deli, 19 Haziran 2006 tarihinde duruşma tutanağının bir örneğini istemiş ve 23 Haziran 2006 tarihinde gerçeği yansıtmadıklarını ileri sürerek Ciocana İlçe Mahkemesi nezdinde tutanağa itiraz etmiştir. Başvuran, tutanağa yaptığı itirazına bir cevap almadığını ve bu hususta verilmiş bir mahkeme kararının da eline geçmediğini bildirmiştir.

Başvuran, 23 Haziran 2006 tarihinde cezalandırılmasına ilişkin karara karşı Kişinev İstinaf Mahkemesine gitmiştir. İstinaf Mahkemesi, başvuranın davaya ilişkin duruşmaya çağırılmış olduğunu da kaydederek daha fazla bir ayrıntı vermeksizin alt mahkemenin kararını onamıştır.

Hukuk yargılaması bilahare tarafların uzlaşmasıyla karara bağlanmıştır.

II – AİHM'E BAŞVURU VE İDDİALAR

29 Ağustos 2006 tarihinde AİHM'e başvuru yapılmıştır.

Başvuran, mahkemeye saygısızlıktan dolayı kendisini suçlu bulan hâkimin tarafsız olmadığından, Kişinev İstinaf Mahkemesi tarafından gereği gibi duruşmaya çağırılmadığından ve bu mahkemenin kararını yeterince gerekçelendirmediğinden şikâyet etmiştir.

III – HUKUKİ DEĞERLENDİRME

A. Kabul Edilebilirlik

Ziliberg/Moldova (B. No. 61821/00, 01 Şubat 2005, §§ 29-36) kararında açıklanan gerekçelerle ve İdari Suçlar Kanunu'nun 200⁷ maddesinde, mahkemeye hakaret suçu için on beş güne kadar seçenek hapis cezası öngörmesi itibarıyla; başvuran hakkındaki suçlamanın, AİHS'nin 6/1 maddesinin cezai kısmının kapsamına girdiğine ve bu maddenin uygulanabilir olduğuna karar verilmiştir (§ 30).

B. Esas

1. Tarafsızlığa İlişkin Şikâyet

AİHM her şeyden önce, mahkemelerin halkta ve ceza yargılamaları söz konusu olduğu ölçüde sanıkta güven uyandırmasının demokratik bir toplumda zaruri olduğunu hatırlatmıştır (§ 35; bkz. *Kyprianou/Kıbrıs* [BD], B. No. 73797/01, § 118, AİHM 2005-XIII). Tarafsızlık açısından, bir hâkimin belirli bir davadaki kişisel görüş ve menfaatlerini saptamaya çalışan sübjektif yaklaşım ile bu husustaki haklı şüpheleri gidermeye yeterli güvenceleri sunup sunmadığını tespit eden objektif yaklaşım arasında ayırım yapılmaktadır (§ 35; bkz. *Grievies/Birleşik Krallık* [BD], B. No. 57067/00, § 69, AİHM 2003-XII (alıntılar); *Kyprianou/Kıbrıs* [BD], yukarıda anılan § 118; *Morice/Fransa* [BD], B. No. 29369/10, § 73, AİHM 2015; *Ramos Nunes de Carvalho e Sá/Portekiz* [BD], B. No. 55391/13 ve diğer 2 başvuru, 06 Kasım 2018, § 145).

Bu bakımdan, görünüş dahi belirli bir önem taşıyabilir; diğer bir deyişle “adil olmak yetmez, adil görünmek de gereklidir” (§ 36; bkz. *De Cubber/Belçika*, 26 Ekim 1984, § 26, A Serisi no. 86; *Ramos Nunes de Carvalho e Sá/Portekiz* [BD], yukarıda anılan, § 147). Dolayısıyla, hâkimin önyargılı olduğundan endişe etmek için meşru herhangi bir neden varsa, o zaman bu hâkim davadan çekilmelidir (§ 36; bkz. *Castillo Algar/İspanya*, 28 Ekim 1998, § 45, Kararlar Derlemesi 1998-VIII; *Micallef/Malta* [BD], B. No. 17056/06, § 98, AİHM 2009).

Bu davada başvuran, tartışmış olmaları (sübjektif bakış açısı) ve eş zamanlı olarak başvuran hakkında suçlamalarda bulunması ve bu suçlamaların esası hakkında karar vermesi (objektif bakış açısı) nedeniyle Hâkim B’nin tarafsız olmadığını iddia etmiştir (§ 37).

AİHM, sübjektif test altında, Hâkim B’nin önyargılı davrandığı iddiasını dile getirmek amacıyla başvuranın elindeki tüm yolları kullanmasına rağmen; bunların hiçbirinin mevcut davada işe yaramadığını kaydetmiştir. Yerel mahkemeler, herhangi bir değerlendirme veya olayların gerçek bir sağlamasını yapmaksızın, başvuranın önyargı iddialarını bir bütün olarak reddetmiştir. Bilhassa, başvuranın Hâkim B’nin çekilmesi talebi, önyargı iddiaları hakkında hiçbir yorumda bulunmayan ve alternatif olguların hiçbir araştırmasını içermeyen bir kararla reddedilmiştir (§ 40). Ayrıca Kişinev İstinaf Mahkemesi, daha fazla detaya girmeksizin alt mahkemenin kararını basitçe onamıştır (§ 41).

Bağımsız bir gözlemci bakımından bu durum, önyargı ihtimaline dair meşru endişelere yol açıcı biçimde algılanabilirdi (§ 42). AİHM, dosyada başvuranın tarafsızlık iddialarını doğrudan destekleyen bir hususun bulunmadığını kabul etmekle birlikte (§ 39); başvuranın bu

iddialarını sonradan değil de bizzat duruşma sırasında dile getirmiş olmasının, onlara ilave bir inanılrlık kattığını değerlendirmiştir (§ 42).

Objektif teste ilişkin olarak ise AİHM, başvuran hakkındaki mahkemeye saygısızlık yargılamasında Hâkim B'nin hem savcı hem de hâkim rollerine bürünmüş olduğu ve böyle bir usulün hâkimin tarafsızlığı üzerindeki etkisine ilişkin meşru korkuları önlemek için yeterli güvencelerin mevcut olmadığı kanaatine varmıştır. Hiçbir gerekçe içermedikleri için sonraki kararların hiçbiri, bahse konu eksikliği giderememiştir (§§ 43 ve 45). Müşteki, tanık, savcı ve hâkim arasındaki rol karışıklığının, hiç kimsenin kendi davasının yargıcı olamaz ilkesine uygunluğu şeklindeki kadim ilkeye yargılamanın uygunluğuna ve neticeten heyetin tarafsızlığına ilişkin nesnel olarak haklı kılınmış endişelere açıkça yol açacağını vurgulanmıştır (§§ 43; bkz. *Demicoli/Malta*, 27 Ağustos 1991, A Serisi no. 210, pp. 18-19, §§ 41-42; *Kyprianou/Kıbrıs* [BD], yukarıda anılan, §§126-128; *Mikhaylova/Ukrayna*, B. No. 10644/08, 06 Mart 2018, §§ 58-60).

AİHM bu nedenlerle, Hâkim B'nin tarafsızlığıyla ilgili olarak 6/1 maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir (§ 46).

2. *Kişinev İstinaf Mahkemesi Önündeki Yargılamanın Adilliğine İlişkin Şikâyetler*

Başvuranın cezalandırıldığı suçun niteliği ve hakim B'ye yönelik dile getirdiği iddialar, onun İstinaf Mahkemesi tarafından dinlenilmesini gerekli kılmaktaydı (§ 50; bkz., gerekli uyarlamalarla, *Russu/Moldova*, B. No. 7413/05, 13 Kasım 2008, § 27).

Hükümet, ulusal mahkeme kayıtlarında da görüldüğü gibi, başvuranın duruşmaya çağırılmış olduğunu savunmuştur. Bununla birlikte dosyada, başvuranın çağrı kâğıdını gerçekten almış olduğunun hiçbir kanıtı yoktur (§ 52).

Bu itibarla, başvuranın duruşmaya gereği gibi çağrılmaması nedeniyle 6/1 maddenin ihlal edildiğine karar verilmiştir (§ 53).

Yukarıdaki hususlar gözetildiğinde AİHM, istinaf talebini reddetmek için gerekçe gösterilmediği hakkındaki şikâyetle ilgili olarak, 6/1 madde altında ayrı bir meselenin doğmadığı sonucuna ulaşmıştır (§ 54).

IV – ADİL TAZMİN

Manevi tazminat olarak 1.500 (§ 60), masraf ve giderlere ilişkin olarak ise 17 avronun (§ 63) başvurana ödenmesine hükmedilmiştir.